

Projekt sydlig kärrsnäppa

Årsrapport 2025

Foto: Julia Westergren

I denna rapport:

- Sju individer återvände hem
- Utmanande säsong på Öland och i Skåne
- Fortsatta insatser i strandängsmiljöer

En sista utväg för den sydliga kärrsnäppan

Projekt sydlig kärrsnäppa arbetar med rädda den sydliga kärrsnäppan (*Calidris alpina schinzii*) från utrotning i Sverige, samtidigt som arbetet belyser problematiken kring minskade arealer av våtmarker och effekten på andra arter som delar den sydliga kärrsnäppans livsmiljö. Det är ett samarbete mellan Nordens Ark och BirdLife Sverige. Projektet inleddes 2022, med stöd av Svenska Postkodlotteriet.

Underarten har på bara 100 år gått från att vara en vanlig syn vid kustnära våtmarker i Sverige - till att nu klassas som akut hotad. Man uppskattar att det idag finns mellan 35 och 40 par kvar.

De fyra huvudaktiviteterna inom projektet är:

- Uppfödning genom headstarting
- Åtgärder i fält för att förbättra livsmiljön
- Populationsövervakning genom inventeringar och boövervakningar
- Utbildning och information om den sydliga kärrsnäppan och dess utbredning

En sista spillra

Det största antalet häckande sydliga kärrsnäppor i Sverige finns på Ölands sjömarker. Några par finns även i sydvästra Skåne. Under året har flera olika aktiviteter utförts för att gynna fåglarna. För tredje året i rad har vi arbetat med headstarting, för att stabilisera och på sikt öka antalet individer. Metoden utförs parallellt med åtgärder i livsmiljön för att gynna häckningslokaler som inte längre möter artens habitatkrav.

Årets fokusområden

Utförliga inventeringar gjordes under våren på Öland för att hitta återvändande kärrsnäppor som fötts upp inom ramen för projektet under 2023. Under våren gjordes en större inventering av utvalda lokaler på Stora Alvaret på Öland av Länsstyrelsen i Kalmar län. Kunskapsläget om antalet individer i närheten av våtmarker på Stora Alvaret har varit osäkert och därför gjordes en riktad inventeringsinsats. Projektet koordinerade även olika typer av röjningsarbeten och ytterligare predatorkontroll har skett i kärnmiljöerna.

Med försprång i livet

Headstarting är en bevarandemetod som används för att öka överlevnaden hos arter som har hög dödlighet som ägg eller unge, till följd av hot i livsmiljön. Hoten kan vara till exempel predation, extrema väderförhållanden eller brist på föda. Vid headstarting samlas ägg in från vilda fåglars bon och ungarna kläcks och föds upp i en skyddad miljö. När ungarna lärt sig flyga är de mindre sårbara och släpps ut i lämpliga miljöer.

Detta möjliggör att ett större antal individer överlever och når självständighet. De har fått en "headstart" – ett försprång i livet.

Säsongen 2025 - återvändarnas år

Detta var projektets tredje år med **Headstarting** - uppfödning och utsättning av sydlig kärrsnäppa. Året gick både i motvind med en hög bopredation, men bjöd samtidigt på flera varma vindar i form av återvändande projektfåglar.

Uppfödningens verksamheten utgick från en anläggning i Näsby på södra Öland. Där fanns äggkläckningsrum, uppfödningsskåp och en uppfödningsskåp för ungar, ett upplägg som var identiskt med fjolåret. Utsättningsvoljären, dit ungarna flyttas några dagar innan de släpps ut i det vilda, byggdes som tidigare på Ölands södra udde. Härifrån släpptes ungarna ut i sin naturliga livsmiljö när de precis lärt sig flyga.

Fjolårets utökade uppfödningssatser föll väl ut och årets plan var att föda upp och släppa ut cirka 30 individer. Årets äggsamling skedde på samma lokaler som förra året: Schäferiängarna på Ölands södra udde och Stora Ören på sydöstra Öland. De inledande månaderna präglades dessvärre av torka och

hög predation. Följaktligen var det svårare för projektets personal att hitta bon med ägg och samla in dessa. Insamling av ägg startade i slutet av april och totalt hittade vi tio bon. Två bon prederades innan de kunde samlas in och resultatet blev 24 insamlade ägg från åtta bon.

Sydliga kärrsnäppor övervintrar i norra Afrika och återvänder till sin häckningsplats i Sverige först två år efter kläckning (2k). Förväntningarna var extra stora i år, eftersom vi hade möjlighet att få återvändare från första årets headstarting 2023, då 14 individer släpptes ut i frihet. Glädjande var att flera av våra tidigare utsläppta ungar kom tillbaka. Sex återvändande projektfåglar återfanns under våren på Öland och ytterligare en sågs rasta i Spanien på väg norrut.

Att minst sex fåglar återvände påvisar en hög överlevnad och resultatet är bättre än vi vågat hoppas på. 46% av individerna från 2023 återsågs, vilket kan jämföras med uppskattningar av ungöverlevnad vid ett års ålder, som beräknats till 17%.

Uppfödningsarbete i med- och motvind

Under årets inventeringar på södra Öland hittades 15 bon av sydlig kärrsnäppa, vilket är några fler än i fjol. Alla par vars ägg samlades in bedöms ha gjort nytt häckningsförsök, men vi vet inte om alla par fick ut en ny kull. Det stående målet för projektet är att årligen samla in 9 - 11 kullar med ägg.

Samtliga av årets ägg i uppfödningen var befruktade och drygt 80 % av äggen kläcktes, vilket är en något högre siffra än föregående säsong. Sammanfattningsvis efter tre säsonger ser vi att kläckningsframgången ligger mellan 70-80 %. Även om vi i år inte hade någon kull där samtliga foster dog, ser vi ändå att vissa kullar har sämre överlevnad under ruvningstiden. Antingen speglar detta en naturlig variation, eller så kan det bero på lägre fertilitet i population till följd av en ökande inavelsgrad eller ålder på fåglarna. Både hög och låg ålder kan ge effekter på häckningsframgång. Av årets 19 kläckta ungar överlevde 15 av dem till flygg ålder, vilket ger en ungöverlevnad på nära 80 %.

Platsen för utsläpp av ungar i det vilda var som tidigare år Schäferiängarna i Ottenby. Där släpps fåglarna ut i lämplig miljö när de nått rätt ålder. Utsläpp av ungar skedde vid två olika tillfällen under juni månad, baserat på när ungarna blev flygga.

Släktskap

I samband med hantering under uppfödning togs blodprov på samtliga ungar. Blodproverna togs dels för att kunna ta reda på kön och könsfördelning hos de headstartade fåglarna, dels för att kunna beräkna inavelsgraden.

Nykläckta ungar i
uppfödninganläggningen.
Foton: Julia Westergren

Dick Liljegren och Sara Nilsson i
uppfödningvoljären i Näsby
Foton: Julia Westergren

Den första projektfågeln - med bo och ungar

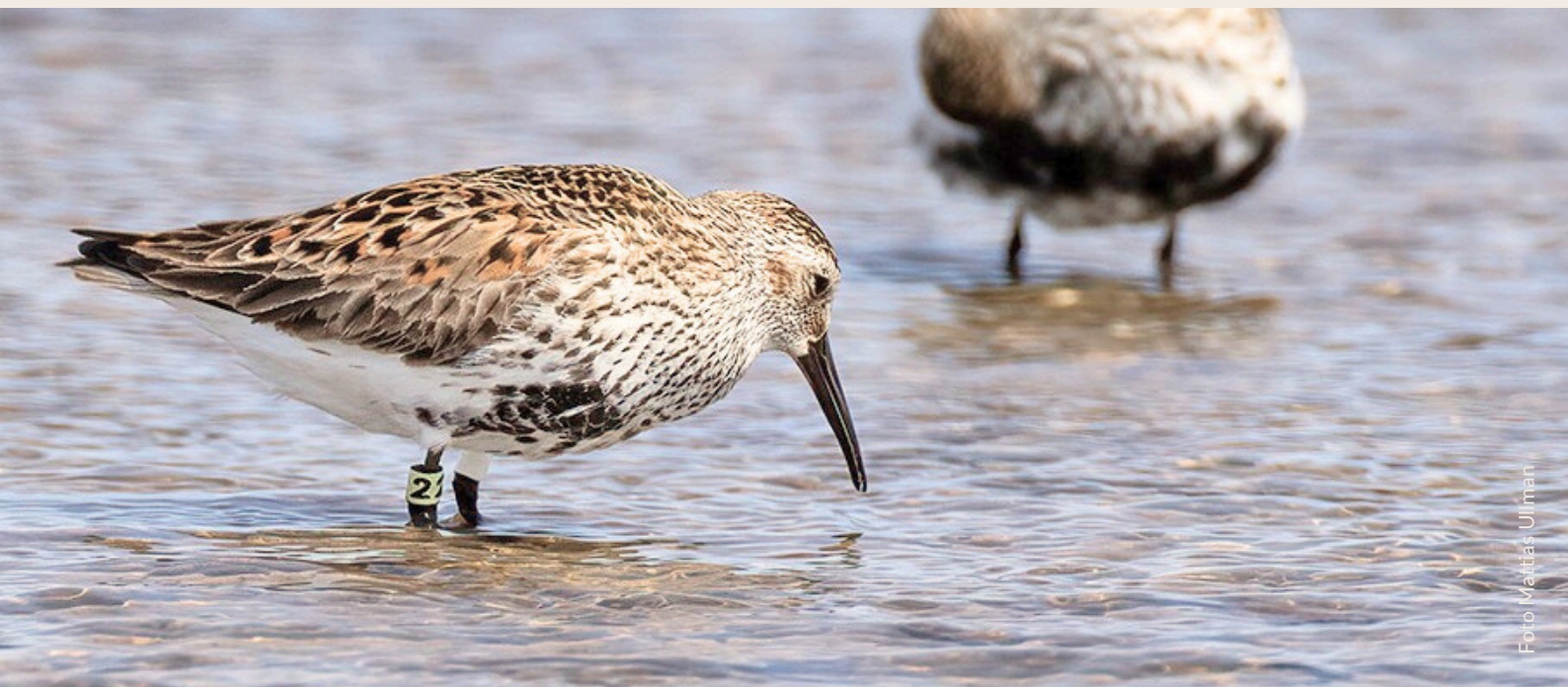

Foto: Mattias Ullman

I mitten av maj inventerades Stora Ören på sydöstra Öland när projektledare Mattias Ullman såg en kärrsnäppa med en bekant färgring; mintgrön 2. Det var ytterligare en individ sydlig kärrsnäppa, kläckt 2023. När honan upptäcktes hade hon dessutom hittat en lämplig hane.

Från honan kunde vi samla in en kull med ägg för att ruvas i säkerhet. Det föll väl ut – hela kullen kläcktes, föddes upp och hennes fyra ungar släpptes under maj ut i det vilda. Ungarna födosökte tillsammans från första dagen i det fria och var samtliga i livet fyra veckor eller kläckning. Att en hona som kläckts i projektet kommit tillbaka och fått egna ungar är ett tydligt kvitto på att Projekt sydlig kärrsnäppas insatser fungerar.

Honan är en pionjär - och projektet ser ljus på framtiden. Med minst sex av 14 återvändande individer under 2025 är oddsen för fler återvändare ännu högre inför nästa år, eftersom hela 27 ungar släpptes ut från 2024 års headstartning.

Återfynd på övervintringsplats i västafrika

I december mottog Projekt sydlig kärrsnäppa nyheten att en av ungarna till mintgrön 2 observerats i Mauretanien. Detta är första gången en individ från projektet rapporteras från ett känt övervintringsområde! Ungen sågs i slutet på november av fågelskådaren Bob Loos, NIOZ (Royal Netherlands Institute for Sea Research). Ungen sågs födosöka med hundratals andra vadare vid sandrevlarna intill île d'Arel vid nationalparken Banc d'Arguin, i nordvästra Mauretanien.

Observationer av projektfåglar är mycket värdefulla. Varje rapport bidrar med viktig information om arternas flyttningssvårigheter och överlevnad, och stärker kunskapsunderlaget för det fortsatta bevarandearbetet. Förhoppningen är att individen ska återvända till Sverige under våren 2027!

CC: Jan van de Kam

Årets identifierade hemvändare

Orange 5 + vit

Den 13 april fick vi nyheter från Spanien! Då sågs för första gången en av projektets kärnsnäppor på väg norrut. Den förmodade honan med färgring orange 5 var i sällskap med nordliga kärnsnäppor och sågs på en strand i Galicien.

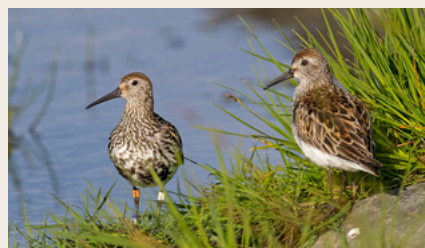
Orange 0 + vit

Den 22 april sågs för första gången en återvändare i Sverige. Den förmodade hanen höll till bara 300 meter från platsen där den sågs senast, under sommaren 2023 i Ottenby naturreservat. Just denna individ var projektets allra första unge att få en färgring och kallades därför för Fenix. Den var med i projektets första utsläpp som skedde i maj 2023.

Orange 1 + vit

Den 2 juni återsågs nästa hemvändande projektfågel, den här gången en hona som sågs på Schäferiängarna. Denna individ var i lag med en hane och dessutom i perfekt habitat för att inleda häckning.

Orange 1 + orange

Men, är det möjligt! En av årets återvändare var en hane som föddes i fjol, år 2024. Det är ovanligt att kärnsnäppor återvänder redan sitt andra kalenderår, men denna individ syntes spelflyga både i Ottenby och på Stora Ören.

Orange 2 + vit

I Västerstadsviken upptäcktes i maj en okänd kärnsnäppa med färgringar som befann sig väldigt långt ut på sandrevlarna. Till sist kunde den identifieras till en hane med kombinationen orange 2 + vit, född 2023.

Mintgrön 0 + vit

Mitt i sommaren fick vi nyheten att ytterligare en av våra projektfåglar från 2023 observerats i Segerstad på sydöstra Öland. Observationen kan betraktas som en dubbel framgång. Hanen vistades på en plats där projektet bidragit till en stor våtmarksåtgärd 2024. Restaureringsarbetet fyller nu exakt det syfte vi hoppades på – att få tillbaka kärnsnäppor till området.

Fortsatta insatser i vadarnas sjömarker

Återvätning, trädfällning och röjning av sly vid våtmarker gynnar vadare. Denna grupp av fåglar är beroende av vattensamlingar och häckar inte på lokaler där vegetationen tagit över. Att återskapa ett öppet landskap med fukt och vattenspeglar är därför ett viktigt steg för att gynna hotade arter.

Under året har projekt sydlig kärrsnäppa stöttat i röjningsarbeten exempelvis kring alvarvåtor, vilket är grunda och säregna våtmarksmiljöer på Ölands inland. Fokus har varit att ta bort exempelvis enbuskar, hagtorn och trädridåer i närheten av dessa. Genom att öppna upp markerna tar man samtidigt bort potentiella gömställen för rovdjur och höga sittplatser för spanande rovfåglar. Projektet har under året också samarbetat med Naturcentrum för att återväta en historiskt värdefull lokal för vadare på sydöstra Öland.

Årets predation

Under 2025 prederades hela 77 % av vadarbona i Ottenby. På Stora Ören

var predationen ca 60 %. Antalet funna vadarbon där var också tydligt lägre än tidigare.

Vid Foteviken i Skåne var predationen ca 65 % (48 vadarbon). Det är i linje med de senaste 4–5 åren. Jämfört med Öland så är det fler bon av tofsvipa och i viss mån också rödbena, som hittas och färre bon av större strandpipare.

För att få tillbaka livskraftiga vadarpopulationer arbetar projektet med predator kontroll på Öland, i Halland och i Skåne. Predationen på vadares ägg och ungar på södra Öland är mellan 50 och 90 % varje år.

Att dämpa predationstrycket innebär att betydligt fler kärrsnäppeungar överlever till vuxen ålder. Projektet samverkar med Länsstyrelsen, jakträttsinnehavare och jaktvårdskretsar, till exempel Kungliga Hovstaterna och Mörbylånga jaktvårdskrets. Här gör våra samarbetspartners en mycket viktig insats för vadarna och ett sänkt predationstryck ger fler överlevande vadarungar.

Resultat i projektets delområden

Ölands södra udde

Varje år har vi inom projektet inventerat Ottenbyområdet på södra Öland, som är den sydliga kärrsnäppans starkaste fäste i Sverige och även ett välkänt häckningsområde för andra vadare. Under arbetet letar vi häckande par, men även vadarnas bon för att få ett mått på hur många ägg som faller offer för rovdjur. Vi har koll både på sydlig kärrsnäppa, men också andra vadare. Årets säsongstart präglades av torka och högre predation än vad vi har observerat föregående år i projektet.

Den extrema torkan var påtaglig på Öland redan i slutet av mars och mycket färre tofsvipor än normalt häckade i Ottenby. Tofsvipor är tuffa fåglar och attackerar rovfåglar för att hålla dem borta från ägg och ungar. Detta drar även andra vadare nytta av som häckar i närheten. Färre tofsvipor innebär färre fåglar som kör bort predatorer.

Under våren 2025 hittades 140 vadarbon i Ottenby på Öland, utspridda på Schäferi-ängarna och längs Fyrvägen.

Detta är en tydligt högre siffra än under de senaste tre åren som projektet varit igång, men beror sannolikt på att det under året var två fältinventerare som delade på uppgiften istället för en. Antalet vuxna kärrsnäppor på Schäferi-ängarna var ungefär samma som 2024, ca 14 individer. Under 2023 sågs 16, och 19–22 individer år 2022. Sannolikt minskar populationen fortfarande varje år. Återkommande ungfåglar kan i nuläget inte täcka upp för mortaliteten hos de vuxna fåglarna, men vi hoppas att headstartingen inom kort gör skillnad.

Stora Ören

Fyra bon från sydlig kärrsnäppa hittades vid Stora Ören. Ett bo blev prederat tidigt och äggen i övriga tre bon samlades in till headstartning. Senare under säsongen hittades ytterligare två bon. Ett av dessa kläckte och det andra blev prederat. Enstaka ungar av tofsvipa, rödbena och större strandpipare sågs kring Olshamn och Stora Ören i juni månad, men antalet flygga ungar uppskattades vara sämre än under de två föregående åren.

Uppföljning av ungar

Årets uppföljningsarbete utgick från metodik från fjolåret samt från riktlinjer som organisationen Wildfowl and Wetland Trust tagit fram för uppföljning av headstartade individer skedsnäppa (*Calidris pygmaea*). Ungarna följdes ca 14 dagar.

Precis som i fjol så noterades i den mån det var möjligt ungarnas identitet, hälsostatus och beteende i det vilda, samt förflyttningsmönster från utsläpp. Av de 15 ungarna som släpptes ut under säsongen kunde nio ungar identifieras av fältpersonalen tio dagar efter utsläpp. Efter 14 dagar var minst åtta ungar kvar i området kring Ölands södra udde vilket överensstämmer med resultat från tidigare år.

Stora Alvaret

I Länsstyrelsen i Kalmar regi utfördes inventeringar av strandängsvadare på flera tidigare kända häckningslokaler för sydlig kärrsnäppa på Stora Alvaret. Inventeringen gav 11 spelande hanar under våren. På åtminstone tre lokaler sågs även minst en hona, men det gick inte att dra slutsatser om häckningsutfall.

Halland

Eftersom den sydliga kärrsnäppan i dag saknas som häckfågel i Halland arbetar projektet Myllrande kust i Hallands län för att göra länets främsta vadarlokaler så attraktiva som möjligt, med målet att välkomna arten tillbaka.

Samverkansprojektet kombinerar traditionella biotopförbättrande åtgärder med en aktiv och riktad predatorkontroll. För att hotade vadarfåglar ska ha en chans att öka i antal på de numera få och fragmenterade lokaler som finns kvar är det avgörande att predatorer som till exempel rödrev, inte äter upp deras ägg och ungar.

Under 2025 har många engagerade jägare och även inventerare bidragit med mycket värdefulla ideella insatser. Förutom predatorkontrollen har även vadarnas häckningar studerats noggrant.

Detta med syfte att öka kunskapen kring predation och med ökat fokus på antalet flygga ungar och inte enbart på antalet häckande par.

På Getterön har nedgången av vadarfåglar nu bromsats. Både där och vid Båtafjorden ser vi hoppfullt på framtiden. Här fanns de sista häckande sydliga kärrsnäpporna i Halland år 2016. Tofsvipa och rödbena är två av de kvarvarande arterna med potential att öka. Varje par som tillkommer ökar på det lokala luftförsvaret; bägge är riktigt bra på att jaga bort predatorer. När de trivs, skapas förutsättningar för en verkligt myllrande kust.

Läs mer om projektet här:

<https://www.lansstyrelsen.se/halland/myllrandekust>

Skåne

Vid Foteviken i Skåne återfanns 48 vadarbon. Det var glädjande att en kärrsnäpphona observerades på Eskilstorps ängar under våren och minst två par sydlig kärrsnäppa gjorde häckningsförsök i Foteviken.

Ringmärkning - i det vilda

Tidigt under säsongen upptäcktes ett bo med kärrsnäppor i Ottenby, där fyra ungar kläcktes i det fria, utan stöd från projektets insatser. För att kunna följa upp även en vild kull så ringmärktes de fyra ungarna med projektets färgringar. Efter tillfället såg vi pappa kärrsnäppa återvända till ungarna för att hålla ett vakande öga över dem under resten av dagen. En lyckad dag i fält!

Rapportera ditt fynd till oss

Varje år är vi lika tacksamma för de rapporter vi får skickade till oss om sedda, färgmärkta sydliga kärrsnäppor.

Tack vare ideella krafter kan vi hitta fler av de ungar som vi fött upp i projektet och få ovärderlig information om vart de befinner sig, hur de flugit, och hur de mår.

Foto: Frank Osterberg

Har du sett en färgmärkt kärrsnäppa?

Skicka in din observation till oss genom vårt rapportformulär! Färgen på ringarna i projektet mellan 2023-2025 är mintgrön, orange och vit. Ungar kläckta 2025 har också färgen blå. Observera att färgerna på ringarna kan blekas i stark sol och av slitage. Skanna QR-koden så kommer du direkt till formuläret på vår hemsida.

Foto: Julia Westergren

Med målet att nå ut - om biologisk mångfald

En viktig del i arbetet med att bevara hotade arter och biologisk mångfald är att sprida kunskapen till allmänheten. I projektet arbetar vi brett för att öka medvetenheten om sydlig kärrsnäppa men även om andra vadare och hoten de möter.

Genom utställningar och informationsplatser i Ottenby och på Nordens Ark nådde vi ut till en bred målgrupp. Under året har projektet även informerat om vårt uppdrag genom mässor, föredrag hos skolor och seminarium om strandängsvadare på flera platser och i olika sammanhang i Sverige.

Följ oss!

Mer information finns på vår hemsida där man kan lära sig mer om bevarandearbetet och följa projektets aktiviteter

Tack för 2025!

Projekt sydlig kärrsnäppa är ett Drömprojekt som finansieras av Svenska Postkodlotteriet. Vi vill rikta ett stort tack till lotteriet och till alla lottköpare som gör vårt bevarandearbete möjligt.

Projektet finansieras också av medel från Lindbergs stiftelse och Ecological Restoration Fund.

Vi riktar också ett stort tack till våra samarbetspartners, Länsstyrelsen i Kalmar-, Hallands- och Skåne län, Wildfowl and Wetlands Trust (WWT), Göteborgs Universitet, Lunds Universitet, Jägarförbundet och ArtDatabanken.

Följ vårt arbete på sydligkarrsnappa.se!

